

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM BAĞLAMINDA YAŞAM TARZININ
DAVRANIŞSAL ROL ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ*

Şükran KARACA¹

Yusuf ÖCEL²

Received Date (Başvuru Tarihi): 06/10/2024

Accepted Date (Kabul Tarihi): 18/12/2024

Published Date (Yayın Tarihi): 30/12/2024

ÖZ

Anahtar Kelimeler

Sürdürülebilir Turizm
Yaşam Tarzı
Davranışsal Rol

Turizm faaliyetleri her geçen gün çevre üzerinde daha fazla olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bu olumsuz etkileri azaltmak için turizm faaliyetlerine katılan tüm paydaşların sürdürülebilir davranışlarda bulunması gerekmektedir. Özellikle insanların benimsedikleri yaşam tarzları çevreyi ve gelecek nesillerin sürdürülebilirliğini doğrudan etkilemektedir. Ortaya çıkan bu olumsuzluklar çevre dışında sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda da etkisini göstermektedir. Bu noktada çalışmanın amacı, sürdürülebilir turizm bağlamında yaşam tarzının davranışsal rol üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Çalışmanın bir diğer amacı ise, davranışsal rolün katılımcıların demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesidir. Bu kapsamda elde edilen 305 veri üzerinden analizler yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda; yenilikçilerin çevresel ve sosyal rol, düşününlerin çevresel, kültürel ve ekonomik rol, inananların çevresel rol, yapıcıların ise çevresel, kültürel, ekonomik ve sosyal rol üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda davranışsal rolün katılımcıların cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim ve mesleklerine göre farklılık gösterdiği gelire göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda ilgili paydaşlara sürdürülebilir turizmin gelişimine yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

EXAMINING THE IMPACT OF LIFESTYLE ON BEHAVIORAL ROLE IN THE CONTEXT OF
SUSTAINABLE TOURISM

ABSTRACT

Keywords

Sustainable Tourism
Lifestyle
Behavioral Role

Tourism activities cause more and more negative effects on the environment every passing day. In order to reduce these negative effects, all stakeholders participating in tourism activities must exhibit sustainable behaviors. In particular, the lifestyles adopted by people directly affect the environment and the sustainability of future generations. These emerging negativities also show their effects in social, economic and cultural areas other than the environment. At this point, the aim of the study is to examine the effect of lifestyle on the behavioral role in the context of sustainable tourism. Another aim of the study is to determine whether the behavioral role differs according to the demographic characteristics of the participants. In this context, analyses were conducted on 305 data obtained. As a result of the analysis, it was concluded that innovators have a positive effect on environmental and social roles, thinkers have a positive effect on environmental, cultural and economic roles, believers have a positive effect on environmental roles, and doers have a positive effect on environmental, cultural, economic and social roles. At the same time, it was determined that the behavioral role differed according to the gender, marital status, age, education and profession of the participants, but did not show a significant difference according to income. In line with the results obtained, various suggestions for the development of sustainable tourism were presented to the relevant stakeholders.

Citation: Karaca, Ş. & Yusuf, Ö. (2024), Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Yaşam Tarzının Davranışsal Rol Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, ARHUSS, (2024), 7(2): 104-124.

*Bu çalışmanın bir kısmı 4. Bilsel International Truva Scientific Researches and Innovation Congress'te bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, sukrankaraca@gmail.com

² Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, yusufocel@duzce.edu.tr

1. GİRİŞ

Küresel iklim değişikliği çevreye giderek daha fazla zarar vermekte ve bu durum insanlığın karşılaştığı en endişe verici sorunlardan biri olarak ifade edilmektedir (Bouman vd., 2020). Hem işletmeler hem de bireyler bu sorunlarla başa çıkabilmek için farkındalıklarını artıracak, sürdürülebilirliğin önemine yönelik davranışsal roller üstlenmelidirler. Bireyin kişiliği, deneyimler ve sosyo-kültürel çevre ile geliştiğinden sürdürülebilirliğe ilişkin yaşam tarzı farkındalığın küçük yaşlarda oluşması ve yetişkinlikte de temel ilkelerden biri olmaya devam etmesi gerekmektedir (Otto vd., 2014; Soydan & Samur 2017). Yaşamın ilk yıllarında, aile ve eğitim sistemi çevresel duyarlılığın oluşumunda önemli bir rol oynamakta ve bireyin çevre sorunlarına karşı hangi davranışı benimseyeceğini etkilemektedir. Bireylerin çevre dostu davranışları ve çevreye yönelik bir yaşam tarzını benimsemesi durumunda ise toplumların sürdürülebilir kalkınması sağlanmaktadır (Shutaleva vd., 2022). Dolayısıyla sürdürülebilir turizmi etkileyen en önemli unsurlardan birisi yaşam tarzıdır (Rakic & Rakic, 2015).

Yaşam tarzı, genel olarak bireyin kişiliği ile çevresi arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir (Kotler & Keller, 2006). Bir kişinin yaşam tarzı, çevresiyle etkileşimindeki faaliyetleri, ilgi alanları ve görüşleri aracılığıyla yansıyan yaşam örüntüsünü göstermektedir. Çevreye duyarlı bir yaşam tarzı ise; doğal kaynakları korumak için sorumlu bir şekilde yaşamak anlamına gelmekte ve geri dönüşüm, ekolojik ürünler satın alma, çevre dostu ulaşım araçlarını kullanma, bisiklet kullanımı, su ve elektrik tasarrufu gibi basit ama etkili günlük eylemleri içermektedir (Maranzano vd., 2021).

İnsanların yaşam tarzının tüketim davranışlarına etkisi işletmeler için her zaman önemli bir konu olmuştur. Çünkü işletmeler her gün farklı davranış, duygu ve tutumlara sahip farklı tipte insanlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Farklı yaşam tarzlarına sahip insanlar çalışma alışkanlıkları, zaman ve paralarını farklı faaliyetlere harcamak gibi ortak ilgi alanlarına göre farklı gruplara ayrılmaktadırlar (Ahmed vd., 2015). Farklı gruplarda yer alan insanların farklı bakış açılarına sahip olmasından dolayı evrensel sürdürülebilir bir yaşam tarzı yoktur (Laurett vd., 2019) ve bu bireylerin sürdürülebilir turizme katkı konusunda sergiledikleri roller de değişebilmektedir. Bu roller ise, sürdürülebilir turizme katkı sağlayan tüm paydaşların aynı hedefler için çalışması ve sorumluluklarını yerine getirmesini içeren çevresel, kültürel, ekonomik ve sosyal davranışları içermektedir (Francis vd., 2019; Baltacı, 2020).

Yerli ve yabancı literatüre bakıldığında yaşam tarzı konusu genellikle yeni ürün sunumu, marka tercihi, satın alma karar süreçlerindeki roller, sürdürülebilir tüketim (Lin; 2002; Shao; 2002; Erciş vd., 2007; Özgül, 2010; Karaca, 2018) gibi konularda ele alınmıştır. Fakat VALS ölçeği kullanılarak insanların davranışsal rollerini inceleyen bir çalışmaya rastlanılamamıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, sürdürülebilir turizmin gelişiminde yaşam tarzının davranışsal rol üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Sürdürülebilirliğin toplumun temel taşlarından biri olması ve yaşam tarzı, kişilik, değer yapıları, tüketici davranışları gibi konuların sürdürülebilir turizmin oluşumuna katkı sağlamasından dolayı bu çalışmanın sonuçlarının ilgili literatüre ve turizm paydaşlarına fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sürdürülebilirlik; kaynaklara saygı duyan, gelecekteki kaynak ihtiyaçlarını azaltmadan veya tehlikeye atmadan üretkenliğini koruyan bir sistemdir (Gupta vd., 2018; Gupta & Racherla, 2018). Sürdürülebilirlik sadece alışveriş davranışlarında ortaya çıkmamakta hükümetlerin, işletmelerin ve son tüketicilerin (bireyler ve haneler) görüşlerini ve yaşam tarzlarını da yansıtmaktadır (Sun vd., 2021). Yaşam tarzı; insanların nasıl yaşadığı, parasını ve zamanını nasıl kullandığını gösteren aktiviteleri, ilgi alanlarını ve alışkanlıklarını yansıtmaktadır (Zahra & Anoraga, 2021). Pulungan ve Hastina'ya (2018) göre; yaşam tarzını oluşturan ana faktörler demografik ve psikografik faktörler olarak ikiye ayrılabilir. Demografik faktörler eğitim düzeyi, yaş, gelir düzeyi ve cinsiyete dayanırken psikografik faktörler tüketici özelliklerine dayanmaktadır. Chicago Üniversitesi'nden Dr. William, araştırmacıların geçmişte pazarı bölümlere ayırmak için genellikle cinsiyet, yaş, gelir, eğitim gibi demografik değişkenleri kullandığını ancak böyle bir ayırım yapıldığında tüketicinin karakterini tanımlamanın, tüketicinin içsel arzularını ve ihtiyaçlarını anlamamanın zor olduğunu belirtmiştir. Yaşam tarzı göstergeleri, tüketicilerin davranışlarını demografik değişkenlerden daha doğru bir şekilde açıklamaktadır (Ma, 2004). Dolayısıyla insanların yaşam tarzı ve davranışları sürdürülebilir tüketimi ve sürdürülebilir turizmi etkileyen en temel unsurlardır (Esposti vd., 2021).

Sürdürülebilirliğin çevresel, ekonomik, sosyal ve kültürel olmak üzere dört boyutu vardır. *Çevresel sürdürülebilirlik*, canlı organizmaların yaşadıkları ve hava, su, toprak ve diğer çevresel kaynaklara bağımlı oldukları ekosistemlere olan bağlantılarının bir

sistemidir. Ayrıca canlıların sosyo-ekonomik durumuyla da yakından bağlantılıdır. Çünkü kaynaklar için temel sağlayan sürdürülebilir bir üretken çevre olmadan sürdürülebilir bir topluma sahip olmak zordur (Khan vd., 2021). *Kültürel sürdürülebilirlik*, sürdürülebilirlik ilkeleriyle tutarlı bir şekilde kültürel mirasın ve geleneklerin korunması ve devam ettirilmesi anlamına gelmektedir. Bu, kültürel alanların, eserlerin ve uygulamaların korunmasının yanı sıra kültürel bilgi ve becerilerin sürdürülmesini de içermektedir (Fusté-Forné & Nguyen, 2018). *Ekonomik sürdürülebilirlik*; çevreye, doğal kaynaklara ve gelecek nesillere büyük saygı göstererek ekonomik büyümeyi hedefleyen geniş bir karar alma ilkeleri ve iş uygulamaları kümesine dayanmaktadır (Kosmopoulos, 2024). *Sosyal sürdürülebilirlik*, her vatandaşın toplumda aktif olarak yer alma hakkını temel bir unsur olarak içerir ve temel unsurlardan biri toplumların sosyal uyumuna olan bağlılığı, sosyal dışlanma ve ayrımcılığa karşı koyma ve vatandaşların kamu işlerine katılımını teşvik etme ihtiyacıdır (Omann & Spangenberg, 2002).

İnsanların benimsedikleri yaşam tarzları sürdürülebilirlik için önemli bir ön koşuldur ve sosyal, ekonomik ve çevresel açılardan kalkınma için zemin hazırlamaktadır (Farhud, 2017). Ayazlar ve Ayazlar (2016) tarafından yapılan çalışmada; yerel halkın sağlıklı bir turizm için sosyal ve kültürel anlamda sürdürülebilir turizme destek verdiği, aynı desteğin çevresel ve ekonomik alanlarda verilmemesinin ise önemli bir sorun olduğu ifade edilmiştir. Baltacı (2020) çalışmasında; yerel halkın çevresel tutumlarının davranışsal roller üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda yerel halkın kültürel rollerini diğer rollerine oranla daha fazla yerine getirdiği, çevresel ve ekonomik rollerini yerine getirme konusunda ise zayıf oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca yaşam tarzı kategorilerinde yer alan kişilerin sürdürülebilir tüketim eğilimleri de farklılık gösterebilmektedir. Özgül'ün (2010) VALS değer ve yaşam tarzı grupları açısından yaptığı çalışmada; düşünen, yapıcı, mücadeleci ve deneyimliler gruplarının sürdürülebilir tüketim ile ilişkili olduğunu fakat bu ilişkinin deneyimliler grubunda negatif olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aydın ve Ünal (2015) yaptıkları çalışmada; insanların yaşam tarzlarının sürdürülebilir tüketim eğilimleri üzerinde etkisi olduğu tespit edilmiştir. Yenilikçi ve düşünürler grubunda yer alan insanların çevre sorunları hakkında daha fazla bilgi sahibi oldukları ve daha olumlu bir tutum sergilediklerini fakat düşünürler ve inananlar grubundaki insanların daha fazla sürdürülebilir tüketim davranışlarına yönelindiklerini belirtmişlerdir. Bu bilgiler ışığında H₁ hipotezi oluşturulmuştur:

H₁: Sürdürülebilir turizmin gelişiminde yaşam tarzının davranışsal rol üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

Sürdürülebilir turizmin demografik değişkenler açısından incelendiği çalışmalara bakıldığında ise; kadınlar, gençler, yüksek gelirliler, iyi eğitilmişler, yüksek gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerde yaşayan ve kentli insanların daha yüksek bir çevresel farkındalığa sahip olduğu belirtilmektedir (Zimmer vd., 1994; Straughan & Robert, 1999; Özbebek Tunç vd., 2012). Yılmaz vd. (2009); gençlerin çevresel kaygılara daha duyarlı olabileceğini, kadınların erkeklerden daha fazla çevresel konulara ilgi duyduğunu ve eğitim düzeyinin çevresel tutumlar ve davranışlarla pozitif ilişkili olduğunu ileri sürmüştür. Yahya vd. (2015) konuyu medeni durum açısından incelemiş ve çocuklu evli çiftlerin çocuksuz evli çiftlere kıyasla daha çevre dostu olduklarını vurgulamıştır. Jonkute (2015) çalışmasında; tüketicilerin sürdürülebilir tüketim davranışlarının cinsiyet, eğitim, aile durumu, az sayıdaki çocuk sayısı, ikamet yeri ve gelirlerinden büyük ölçüde etkilendiği belirtmiştir. Karaca (2018) tarafından yapılan çalışmada ise; cinsiyet, yaş, eğitim, gelir ve mesleklere göre sürdürülebilirliğin farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu bilgiler ışığında H₂ hipotezi oluşturulmuştur:

H₂: Davranışsal roller demografik özelliklere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

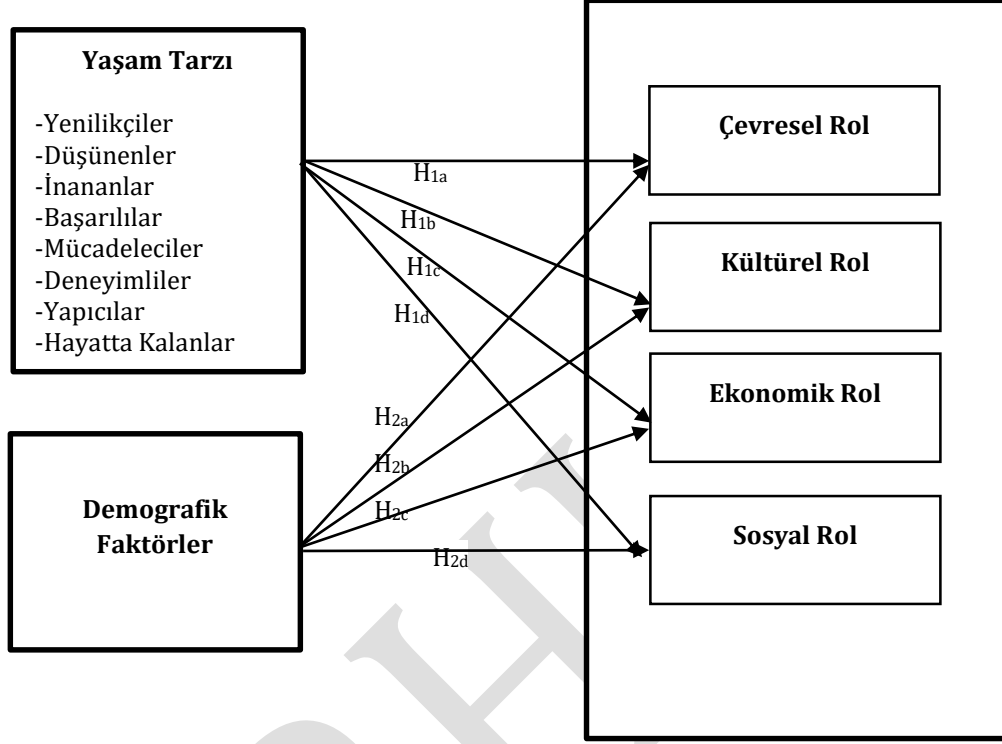
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Amacı, Modeli ve Hipotezleri

Bu çalışmanın amacı, sürdürülebilir turizmin gelişiminde yaşam tarzının davranışsal rol üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Çalışma kapsamında tüketicilerin yaşam tarzlarının belirlenmesinde sıklıkla kullanılan VALS2 ölçeği kullanılmıştır. VALS, insanları tutumlarına, ihtiyaçlarına, isteklerine, inançlarına ve demografik özelliklerine göre görmenin bir yoludur (Anandan vd., 2014). VALS literatürde en fazla kullanılan yaşam tarzı ölçeğidir. 1980 yılında, Stanford Araştırma Enstitüsü araştırmacıları Mitchell ve Spengler tarafından geliştirilen bu ölçek içerisinde, tüketicilerin demografik özelliklerinden, faaliyetlerinden, finansal durumlarından ve ürün tüketim tarzlarından oluşan ifadeler yer almaktadır (Erciş vd., 2007). VALS2 ölçeği; yenilikçiler, düşünenler, inananlar, başarılılar, mücadeleçiler, deneyimliler, yapıcılar ve hayatta kalanlar olmak üzere sekiz kategoriden oluşan bir yaşam tarzı değerlemesi sunmaktadır (Özgül, 2010). Bu çalışma, VALS2 ölçeğinde yer alan bu sekiz kategori temelinde gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca sürdürülebilir turizm bağlamında davranışsal rol; çevresel, kültürel, ekonomik ve sosyal olarak dört boyut ele alınarak çalışmanın modeli oluşturulmuştur.

Bu kapsamda oluşturulan araştırma modeli Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1: Teorik Model

Araştırma modeli doğrultusunda oluşturulan hipotezler aşağıdaki gibidir:

H₁. Sürdürülebilir turizmin gelişiminde yaşam tarzının davranışsal rol üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

H_{1a}. Sürdürülebilir turizmin gelişiminde yaşam tarzının çevresel rol üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

H_{1b}. Sürdürülebilir turizmin gelişiminde yaşam tarzının kültürel rol üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

H_{1c}. Sürdürülebilir turizmin gelişiminde yaşam tarzının ekonomik rol üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

H_{1d}. Sürdürülebilir turizmin gelişiminde yaşam tarzının sosyal rol üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

H₂. Davranışsal roller demografik özelliklere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{2a}. Çevresel rol demografik özelliklere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{2b}. Kültürel rol demografik özelliklere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{2c}. Ekonomik rol demografik özelliklere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{2d}. Sosyal rol demografik özelliklere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma Düzce Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 25.03.2024 tarih ve E-78187535-050.04-415821 sayılı kararı ile etik kurul izni alınarak yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan 18 yaş ve üzeri bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, kolayda örnekleme yöntemiyle seçilmiş toplam 305 kişi oluşturmaktadır. Örneklem hacmi belirlemede literatürde farklı görüşler mevcuttur. Örnekleme hacmi belirlemede en yaygın kullanımlardan biri en az 300 kişiye ulaşılmasıdır (Hair vd., 2010; Tabachnick & Fidell, 2013). Çalışma kapsamında ulaşılan sayı literatürdeki bilgi ile örtüşmektedir. Çalışmada kullanılan veriler ise 2 Nisan-30 Haziran 2024 tarihleri arasında toplanmıştır.

3.3. Araştırmada Kullanılan Ölçekler ve Analizler

Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Özgül’ün (2010) çalışmasında kullandığı beşli Likert tipinde 35 ifade ve 8 boyuttan oluşan VALS Ölçeği, ikinci bölümde Baltacı (2020) tarafından geliştirilen yine beşli Likert tipinde 24 ifade ve 4 boyuttan oluşan Davranışsal Rol Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma kapsamında alt boyutların isimlendirilmesi orijinal ölçeklerde kullanıldığı gibi alınmıştır. Son kısımda ise katılımcıların demografik özelliklerini tespit etmeye yönelik ifadeler yer almaktadır.

Verilerin analizinde SPSS programı kullanılarak analizler yapılmıştır. Çalışmada katılımcıların demografik dağılımlarını ortaya koymak için frekans ve yüzde analizleri, parametrik ya da parametrik testlerden hangisinin kullanılacağına karar vermek için normallik testi, değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü ve varlığını tespit etmek için korelasyon analizi, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla çoklu regresyon analizi, iki gruptan oluşan değişkenler arasında fark olup

olmadığını test etmek için bağımsız örneklem t testi, üç veya daha fazla değişken arasında fark olup olmadığını test etmek için tek yönlü anova analizleri yapılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde çalışma kapsamında yapılan analizler ve elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.1. Demografik Bilgilere İlişkin Analizler

Araştırmaya katılanların demografik özellikleri ile ilgili tanımlayıcı istatistiksel bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	f	%	Yaş	f	%
Kadın	191	62,6	18-26	186	61
Erkek	114	37,4	27-35	45	14,8
Medeni Durum	f	%	36-44	53	17,4
Evli	94	30,8	45 yaş ve üzeri	21	6,8
Bekar	211	69,2	Eğitim	f	%
Meslek/Mesguliyet	f	%	İlköğretim	17	5,6
İşçi	21	6,9	Lise	37	12,1
Kamu çalışanı	49	16,1	Ön Lisans	40	13,1
Özel sektör çalışanı	57	18,7	Lisans	172	56,4
Öğrenci	79	25,9	Lisansüstü	39	12,8
Serbest Meslek	21	6,9	Gelir Durumu	f	%
İşsiz	59	19,3	20.000 TL ve altı	102	33,4
Diğer	19	6,2	20.001-40.000 TL arası	100	32,8
			40.001 TL ve üzeri	103	33,8
Toplam	305	100	Toplam	305	100

Araştırmaya katılan kişilerin %62,6'sı kadın, %37,4'ü erkektir. Katılımcıların %30,8'i evli, %69,2'si bekindir. Katılımcıların büyük kısmı (%61) 18-26 yaş aralığında ve %25,9'u öğrencidir. Katılımcıların %56,4'ü lisans eğitim düzeyine sahiptir. Gelir dağılımına bakıldığında ise, katılımcıların %33,8'i 40.000 TL ve üzeri, %33,4'ü 20.000 TL ve altı, %32,8'i ise 20.001-40.000 TL arası bir gelire sahiptir.

4.2. Normallik Testi Sonuçları

Çalışmada parametrik testlerin yapılabilmesi için veri setinin normal dağılım gösterip göstermediğinin incelenmesi gerekmektedir. Normal dağılım testi için basıklık ve çarpıklık değeri -1,5 ile +1,5 arası değerler dikkate alınmıştır (Tabachnick & Fidell, 2013). Tablo 2'de normal dağılım testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 2: Faktörlerin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Boyutlar	Çarpıklık	Basıklık	Min	Maks
Yenilikçiler	-,454	,425	1,00	5,00
Düşünenler	-,379	,241	1,00	5,00
İnananlar	-,333	,192	1,00	5,00
Başarılılar	-,717	,277	1,00	5,00
Mücadeleciler	-,188	-,269	1,00	5,00
Deneyimliler	-,091	-,436	1,00	5,00
Yapıcılar	,004	-,153	1,00	5,00
Hayatta Kalanlar	-,562	,047	1,00	5,00
Çevresel Rol	-,698	,695	1,00	5,00
Kültürel Rol	-,147	-,580	1,00	5,00
Ekonomik Rol	-,288	-,257	1,00	5,00
Sosyal Rol	-,402	,111	1,00	5,00

Tablo 2'ye göre; faktörlerin tamamı normal dağılım göstermektedir. Veriler normal dağılım sergilediği için parametrik testler uygulanmıştır.

4.3. Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Çalışmada kullanılan ölçeklerin güvenilirliğini test etmek için güvenilirlik analizi yapılmış ve Cronbach's Alfa katsayısına bakılmıştır. Cronbach's Alfa değerinin yorumlanması, genellikle belirli aralıklar içinde gerçekleştirilir. Cronbach's Alfa değeri < 0,40 ise ölçeğin güvenilir olmadığı kabul edilirken, 0,40-0,50 arasındaki değerler çok düşük düzeyde güvenilirliği ifade eder. 0,50-0,60 arasındaki değerler düşük düzeyde güvenilirliği, 0,60-0,70 arasındaki değerler yeterli düzeyde güvenilirliği ve 0,70-0,90 arasındaki değerler yüksek derecede güvenilirliği, alfa değeri >0,90 ise ölçeğin çok yüksek düzeyde güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Karakoç & Dönmez, 2014).

Tablo 3: Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Boyutlar	Cronbach's Alfa
Yenilikçiler	,677
Düşünenler	,618
İnananlar	,607
Başarılılar	,922
Mücadeleciler	,644
Deneyimliler	,824
Yapıcılar	,684
Hayatta Kalanlar	,605
Yaşam Tarzı Genel Güvenilirlik	,903
Çevresel Rol	,875
Kültürel Rol	,844
Ekonomik Rol	,780
Sosyal Rol	,795
Davranışsal Rol Genel Güvenilirlik	,928

Tablo 3'te ilk olarak yaşam tarzı alt boyutlarına bakıldığında; başarılılar çok yüksek düzeyde güvenilir, deneyimliler yüksek derecede güvenilir, yenilikçiler, düşünenler, inananlar, mücadeleçiler, yapıcılar ve hayatta kalanlar yeterli düzeyde güvenilir olduğu görülmektedir. Yaşam tarzı ölçeğinin genel güvenilirlik sonucuna bakıldığında çok yüksek düzeyde güvenilir olduğu söylenilebilir (.903).

Davranışsal rol ölçeğinin alt boyutlarına (çevresel, kültürel, ekonomik ve sosyal rol) bakıldığında; tüm boyutların yüksek derecede güvenilir; davranışsal rol ölçeğinin genel güvenilirlik sonucuna bakıldığında ise, çok yüksek düzeyde güvenilir olduğu söylenilebilir (.928).

4.4. Korelasyon Analizi Sonuçları

Yaşam tarzı ile davranışsal rol arasındaki ilişkinin yönünü ve gücünü tespit etmek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon katsayısının yorumlanmasında; korelasyon katsayısı 0,70- 1,00 arasında yüksek, 0,30-0,70 arasında ise orta düzey, 0,00-0,30 arasında ise düşük ilişkiyi göstermektedir (Gürbüz & Şahin, 2018):

Tablo 4: Korelasyon Analizi Sonucu

Boyutlar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Yenilikçiler (1)	1											
Düşünenler (2)	,454**	1										
İnananlar (3)	,372**	,356**	1									
Başarılar (4)	,649**	,346**	,353**	1								
Mücadeleçiler (5)	,400**	,322**	,201**	,466**	1							
Deneyimliler (6)	,456**	,453**	,298**	,473**	,764**	1						
Yapıcılar (7)	,337**	,318**	,470**	,318**	,181**	,246**	1					
Hayatta Kalanlar (8)	,257**	,175**	,393**	,260**	,164**	,174**	,456**	1				
Çevresel Rol (9)	,470**	,403**	,430**	,426**	,342**	,383**	,400**	,274**	1			
Kültürel Rol (10)	,371**	,381**	,246**	,352**	,291**	,366**	,313**	,123**	,555**	1		
Ekonomik Rol (11)	,346**	,351**	,351**	,351**	,285**	,331**	,368**	,251**	,547**	,721**	1	
Sosyal Rol (12)	,473**	,295**	,310**	,413**	,319**	,362**	,355**	,271**	,459**	,720**	,672**	1

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

* Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Yapılan korelasyon analizi sonucunda; çevresel rol ile yenilikçiler, düşünenler, inananlar, başarılılar, yapıcılar arasında orta düzeyde; mücadeleçiler, deneyimliler ve hayatta kalanlar ile düşük düzeyde bir ilişki vardır. Kültürel rol ile yenilikçiler, düşünenler, başarılılar, deneyimliler, yapıcılar arasında orta düzeyde; inananlar, mücadeleçiler ve hayatta kalanlar ile düşük düzeyde bir ilişki vardır. Ekonomik rol ile yenilikçiler, düşünenler, inananlar, başarılılar, deneyimliler, yapıcılar arasında orta

düzeyde; mücadeleçiler ve hayatta kalanlar ile düşük düzeyde bir ilişki vardır. Sosyal rol ile yenilikçiler, inananlar, başarılılar, mücadeleçiler, deneyimliler, yapıcılar arasında orta düzeyde; düşünenler ve hayatta kalanlar ile düşük düzeyde bir ilişki vardır.

4.5. Çoklu Regresyon Analiz Sonuçları

Yaşam tarzının davranışsal rol üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Çoklu bağıntı sorunu ve otokorelasyon sorunu olup olmadığını tespit etmek için Tolerans VIF ve Durbin Watson değerlerine bakılmıştır. Tüm analizlerde tolerans değerinin 0,1'in üzerinde, VIF değerinin 10'un altında, Durbin Watson değerleri de 1,5-2,5 arasındadır (Hair vd., 2010). Değerler ve regresyon analiz sonuçları aşağıdaki tablolardaki gibidir:

Tablo 5: Yaşam Tarzının Çevresel Rol Üzerindeki Etkisine Yönelik Analiz Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Standardize Edilmemiş Beta	t	p	F	Model (p)	Doğrusallık İstatistikleri	
						Tolerans Değerleri	VIF Değerleri
Sabit	,925	3,967		20,994	,000		
Yenilikçiler	,173	2,696	,007			,501	1,997
Düşünenler	,128	2,309	,022			,679	1,473
İnananlar	,164	3,099	,002			,665	1,504
Başarılılar	,070	1,368	,172			,511	1,956
Mücadeleçiler	,074	1,263	,208			,396	2,526
Deneyimliler	,029	,467	,641			,355	2,817
Yapıcılar	,151	2,665	,008			,659	1,518
Hayatta Kalanlar	,021	,407	,684			,741	1,350
R²: ,362	Düzeltilmiş R²: ,345	Durbin-Watson: 1,826					

114

Yaşam tarzının çevresel rol üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla yapılan analiz sonucuna göre; yenilikçiler, düşünenler, inananlar ve yapıcılar grubunda yer alan kişilerin çevresel rol üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu ($p < ,05$) tespit edilmiştir. Ayrıca, yaşam tarzının çevresel rolü açıklama oranı %36,2'dir.

Tablo 6: Yaşam Tarzının Kültürel Rol Üzerindeki Etkisine Yönelik Analiz Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Standardize Edilmemiş Beta	t	p	F	Model (p)	Doğrusallık İstatistikleri	
						Tolerans Değerleri	VIF Değerleri
Sabit	,647	2,019		12,358	,000		
Yenilikçiler	,130	1,482	,139			,501	1,997
Düşünenler	,226	2,962	,003			,679	1,473
İnananlar	,004	,058	,954			,665	1,504
Başarılılar	,108	1,544	,124			,511	1,956
Mücadeleçiler	,007	,086	,931			,396	2,526
Deneyimliler	,150	1,741	,083			,355	2,817

Yapıcılar	,227	2,919	,004			,659	1,518
Hayatta Kalanlar	-,092	-1,286	,199			,741	1,350
R²: ,250	Düzeltilmiş R²: ,230	Durbin-Watson: 1,918					

Tablo 6'ya göre; R²: ,250; Düzeltilmiş R²: ,230; p: ,000 olduğu görülmektedir. Bu durum, kültürel rolün %25'inin yaşam tarzı tarafından açıklanabildiği anlamına gelmektedir. F değerine karşılık gelen anlamlılık seviyesine bakıldığında, p<,05 (p:,000) olduğu için regresyon modelinin açıklayıcılığının istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda; düşünenler ve yapıcılar grubunda yer alan kişilerin kültürel rol üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7: Yaşam Tarzının Ekonomik Rol Üzerindeki Etkisine Yönelik Analiz Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Standardize Edilmemiş Beta	t	p	F	Model (p)	Doğrusallık İstatistikleri	
						Tolerans Değerleri	VIF Değerleri
Sabit	,584	1,989		12,773	,000		
Yenilikçiler	,054	,668	,504			,501	1,997
Düşünenler	,160	2,289	,023			,679	1,473
İnananlar	,128	1,923	,055			,665	1,504
Başarılılar	,097	1,506	,133			,511	1,956
Mücadeleciler	,056	,757	,450			,396	2,526
Deneyimliler	,062	,787	,432			,355	2,817
Yapıcılar	,200	2,804	,005			,659	1,518
Hayatta Kalanlar	,045	,684	,495			,741	1,350
R²: ,257	Düzeltilmiş R²: ,237	Durbin-Watson: 1,989					

115

Tablo 7'ye göre; R²: ,257; Düzeltilmiş R²: ,237; p: ,000 olduğu görülmektedir. Yaşam tarzının ekonomik rolü açıklama oranı %25,7'dir. Yapılan regresyon analizi sonucunda; düşünenler ve yapıcılar grubunda yer alan kişilerin ekonomik rol üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p<,05).

Tablo 8: Yaşam Tarzının Sosyal Rol Üzerindeki Etkisine Yönelik Analiz Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Standardize Edilmemiş Beta	t	p	F	Model (p)	Doğrusallık İstatistikleri	
						Tolerans Değerleri	VIF Değerleri
Sabit	,429	1,504		15,834	,000		
Yenilikçiler	,300	3,817	,000			,501	1,997
Düşünenler	,012	,178	,859			,679	1,473
İnananlar	,044	,673	,501			,665	1,504
Başarılılar	,083	1,332	,184			,511	1,956
Mücadeleciler	,043	,592	,554			,396	2,526
Deneyimliler	,093	1,212	,226			,355	2,817
Yapıcılar	,175	2,529	,012			,659	1,518
Hayatta Kalanlar	,077	1,207	,228			,741	1,350
R²: ,300	Düzeltilmiş R²: ,281	Durbin-Watson: 1,987					

Tablo 8'e göre; sosyal rol değişkenindeki toplam değişimin %30'u yaşam tarzı tarafından belirlenmektedir. Yapılan analize göre; yenilikçiler ve yapıcılar grubunda yer alan kişilerin sosyal rol üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<,05$).

4.6. Bağımsız Örneklem T Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Katılımcıların davranışsal rollerinin cinsiyet ve medeni durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Bağımsız Örneklem T Testi; yaş, eğitim, gelir ve mesleklerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için ise Tek Yönlü Varyans analizleri yapılmıştır.

Tablo 9: Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Değişkenler	Boyutlar	Gruplar	N	Ort	ss.	t	p	Farklılık
Cinsiyet	Çevresel Rol	Kadın(1)	191	3,743	,753	-1,012	,312	-
		Erkek(2)	114	3,651	,789			
	Kültürel Rol	Kadın(1)	191	3,125	,977	2,878	,005	2>1
		Erkek(2)	114	3,448	,929			
	Ekonomik Rol	Kadın(1)	191	3,215	,890	3,061	,003	2>1
		Erkek(2)	114	3,533	,868			
	Sosyal Rol	Kadın(1)	191	3,147	,894	2,890	,004	2>1
		Erkek(2)	114	3,447	,870			
Medeni Durum	Çevresel Rol	Evli(1)	94	3,873	,681	2,680	,012	1>2
		Bekar(2)	211	3,635	,792			
	Kültürel Rol	Evli(1)	94	3,236	1,038	-,109	,913	-
		Bekar(2)	211	3,249	,942			
	Ekonomik Rol	Evli(1)	94	3,368	,878	,438	,661	-
		Bekar(2)	211	3,319	,902			
	Sosyal Rol	Evli(1)	94	3,181	,924	-1,017	,310	-
		Bekar(2)	211	3,294	,883			

Bağımsız örneklem t testi sonucuna göre; kültürel, ekonomik ve sosyal rol katılımcıların cinsiyetlerine göre, çevresel rol ise medeni duruma göre farklılık göstermiştir ($p<,05$). Farklılıkların hangi gruptan kaynaklandığına bakıldığında erkeklerin kadınlara göre kültürel, ekonomik ve sosyal rolleri daha yüksek iken evlilerin bekârlara göre çevresel rolleri daha yüksektir.

Tablo 10: Anova Analizi Sonuçları

Değişkenler	Boyutlar	Gruplar	N	F	p	Farklılık
	Çevresel Rol	18-26(1)	186	3,030	,030	3>1
		27-35(2)	45			
		36-44(3)	53			
		45 yaş ve üzeri (4)	21			
	Kültürel Rol	18-26(1)	186	,752	,522	-
		27-35(2)	45			

Yaş		36-44(3)	53	,120	,948	-			
		45 yaş ve üzeri (4)	21						
	Ekonomik Rol	18-26(1)	186						
		27-35(2)	45						
		36-44(3)	53						
		45 yaş ve üzeri (4)	21						
	Sosyal Rol	18-26(1)	186				,757	,519	-
		27-35(2)	45						
36-44(3)		53							
45 yaş ve üzeri (4)		21							
Eğitim	Çevresel Rol	İlköğretim(1)	17	1,741	,141	-			
		Lise(2)	37						
		Ön lisans(3)	40						
		Lisans(4)	172						
		Lisansüstü(5)	39						
	Kültürel Rol	İlköğretim(1)	17	2,106	,080	-			
		Lise(2)	37						
		Ön lisans(3)	40						
		Lisans(4)	172						
		Lisansüstü(5)	39						
	Ekonomik Rol	İlköğretim(1)	17	1,018	,398	-			
		Lise(2)	37						
		Ön lisans(3)	40						
		Lisans(4)	172						
		Lisansüstü(5)	39						
	Sosyal Rol	İlköğretim(1)	17	2,696	,031	1<2,3,4,5			
		Lise(2)	37						
		Ön lisans(3)	40						
		Lisans(4)	172						
		Lisansüstü(5)	39						
Gelir	Çevresel Rol	20000 TL ve altı	102	1,595	,205	-			
		20001-40000 TL	100						
		40001 TL ve üzeri	103						
	Kültürel Rol	20000 TL ve altı	102	1,240	,291	-			
		20001-40000 TL	100						
		40001 TL ve üzeri	103						
	Ekonomik Rol	20000 TL ve altı	102	2,926	,055	-			
		20001-40000 TL	100						
		40001 TL ve üzeri	103						
	Sosyal Rol	20000 TL ve altı	102	2,237	,109	-			
		20001-40000 TL	100						
		40001 TL ve üzeri	103						
Meslek/	Çevresel Rol	İşçi(1)	21	1,813	,096	-			
		Kamu Sektörü(2)	49						
		Özel Sektör(3)	57						
		Serbest Meslek(4)	21						
		Öğrenci(5)	79						
		İşsiz(6)	59						
		Diğer(7)	19						
	Kültürel Rol	İşçi(1)	21	2,384	,029	4>1,6,7 3>6,7			
		Kamu Sektörü(2)	49						
		Özel Sektör(3)	57						
		Serbest Meslek(4)	21						
		Öğrenci(5)	79						
		İşsiz(6)	59						
		Diğer(7)	19						

Meşguliyet	Ekonomik Rol	İşçi(1)	21	2,628	,017	4>1,2,5,6,7 3>6
		Kamu Sektörü(2)	49			
	Özel Sektör(3)	57				
	Serbest Meslek(4)	21				
	Öğrenci(5)	79				
	İşsiz(6)	59				
	Diğer(7)	19				
Meşguliyet	Sosyal Rol	İşçi(1)	21	1,172	,321	-
		Kamu Sektörü(2)	49			
	Özel Sektör(3)	57				
	Serbest Meslek(4)	21				
	Öğrenci(5)	79				
	İşsiz(6)	59				
	Diğer(7)	19				

Yapılan analize göre; çevresel, kültürel, ekonomik ve sosyal roller katılımcıların yaş, eğitim ve meslek/meşguliyetlerine göre farklılık gösterirken gelire göre anlamlı bir farklılık çıkmamıştır.

Yaşa yönelik yapılan analiz sonucuna göre; çevresel rol farklılık gösterirken, kültürel, ekonomik ve sosyal rol anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan LSD analizine göre; 36-44 yaş aralığındaki kişilerin çevresel rolleri 18-26 yaş aralığındakilere göre daha yüksektir. Eğitim durumuna göre sadece sosyal rol anlamlı bir farklılık göstermiştir. Farklılığa bakıldığında; ilköğretim eğitim seviyesine sahip katılımcıların sosyal rolleri lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim seviyesine sahip katılımcılara göre düşüktür.

Davranışsal rolün katılımcıların meslek/meşguliyetlerine göre farklılığına bakıldığında ise; kültürel ve ekonomik rol farklılık gösterirken, çevresel ve sosyal rol anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Yapılan farklılık analizlerine göre; serbest meslek çalışanlarının işçi, işsiz ve diğer meslek gruplarında olanlara, özel sektör çalışanlarının ise işsiz ve diğer meslek gruplarında olanlara göre kültürel rolleri daha yüksektir. Ayrıca serbest meslek çalışanlarının işçi, kamu sektörü çalışanı, öğrenci, işsiz ve diğer meslek grubunda olanlara, özel sektör çalışanlarının ise işsizlere göre ekonomik rolleri daha yüksektir.

10. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı, sürdürülebilir turizmin gelişiminde yaşam tarzının davranışsal rol üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Bu kapsamda 305 kişiden veriler toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS programı kullanılmıştır. Yapılan

analizler sonucunda; *yenilikçilerin* çevresel ve sosyal rol, *düşünenlerin* çevresel, kültürel ve ekonomik rol, *inananların* çevresel rol, *yapıcıların* ise çevresel, kültürel, ekonomik ve sosyal rol üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan bu bulguları literatürde destekleyecek çalışmalar mevcuttur. Özgül (2010) tarafından yapılan çalışmada da; düşünen ve yapıcı yaşam tarzı grubunda yer alan kişilerin sürdürülebilir tüketim davranışları üzerinde pozitif etkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aydın ve Ünal (2015) yaptıkları çalışmada; yenilikçi ve düşünürler grubunda yer alan insanların çevre sorunlarına karşı daha olumlu bir tutum sergilediklerini fakat düşünürler ve inananlar grubundaki insanların daha fazla sürdürülebilir tüketim davranışlarına yöneldiklerini belirtmişlerdir. Literatüre bakıldığında *Yenilikçi grupta yer alanlar*; başarılı, kendilerini geliştirmiş ve kendilerine güvendikleri için başka insanların da sorumluluklarını alan, değişim lideri, yeni fikir ve teknolojilere en açık, alışveriş miktarları yüksek kişilerdir. Bu grupta yer alan kişilerin çevresel ve sosyal rollerinin daha yüksek olması beklenilebilir. *Düşünenler grubunda yer alanlar*; eğitime önem veren, bilgi araştırma eğilimleri yüksek, dünyadaki olaylar hakkında bilgi dağarcıklarını genişletme isteği olan, imkânları olmasına rağmen satın aldıkları ürünlerde dayanıklılığa ve fonksiyonelliğe önem veren, muhafazakâr ve pratik kişilerdir (Özgül, 2010). Dolayısıyla çevresel, kültürel ve ekonomik rol üzerinde etkilerinin olması beklenen bir sonuçtur. *İnananlar grubundakiler*; aile, din, toplum ve millet temeline dayalı kurallara göre yaşayan, geleneklere, adetlere bağlı katı inançları olan geleneksel kişilerdir. Bireylerin temel değerlerini şekillendiren temel faktörlerden biri din ile ilişkilendirilebilecek inanç sistemleridir (Urbatsch & Wang, 2021). Çevre yanlısı tüketim bağlamında, dini metinler sıklıkla sürdürülebilirlik ve çevre yanlısı/toplum yanlısı değerlerle ilgili öğretiler ve bakış açıları içermektedir (Minton vd., 2015). Dolayısıyla bu yaşam tarzına sahip insanların inançlarından ötürü çevreye değer verdikleri söylenilebilir. *Yapıcılar grubunda yer alanlar*; planlarını başarıyla yaşama geçirecek düzeyde beceri ve enerjiye sahip, yapıcı becerileri olan, kendi kendine yeterliliğe önem veren, lüks ürünler yerine fonksiyonel değer taşıyan ürünleri satın alan kişilerdir. Aile, iş ve fiziksel çevrelerinden oluşan geleneksel bir yapı içinde yaşayan, devlet otoritesine saygılı, insan haklarına duyarlı insanlardır. (Özgül, 2010). Bu nedenle çevresel, kültürel, ekonomik ve sosyal rol üzerinde etkilerinin olması beklenilebilir.

Çalışmanın bir diğer amacı, davranışsal rolün katılımcıların demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesidir. Bu kapsamda yapılan

analizler sonucunda; erkeklerin kadınlara göre kültürel, ekonomik ve sosyal rolleri daha yüksek iken evlilerin bekârlara göre çevresel rolleri daha yüksektir. Bu durum, erkeklerin kadınlara göre turizm faaliyetlerine daha fazla katılmalarından kaynaklanmış olabileceği ile açıklanabilir (Dağlı, 2018). Mevcut çalışmada; 36-44 yaş aralığındaki kişilerin çevresel rolleri 18-26 yaş aralığındakilere göre daha yüksektir. İlköğretim eğitim seviyesine sahip katılımcıların sosyal rolleri lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim seviyesine sahip katılımcılara göre düşüktür. Bu sonuç, insanların yaşları ve eğitim seviyeleri arttıkça çevresel ve sosyal konulara daha çok önem vermesi ile açıklanabilir. Nitekim Sönmez Karapınar ve Karaca (2022) daha yüksek eğitim seviyesine sahip kişilerin çevre ile ilgili konulara daha fazla önem veren bireyler olduğunu tespit etmişlerdir. Yine mevcut çalışmada serbest meslek çalışanlarının işçi, işsiz ve diğer meslek gruplarında olanlara, özel sektör çalışanlarının ise işsiz ve diğer meslek gruplarında olanlara göre kültürel rolleri daha yüksektir. Aynı zamanda serbest meslek çalışanlarının işçi, kamu sektörü çalışanı, öğrenci, işsiz ve diğer meslek grubunda olanlara, özel sektör çalışanlarının ise işsizlere göre ekonomik rolleri daha yüksektir. Serbest meslek çalışanlarının daha çeşitli meslek gruplarında (doktor, avukat, mühendis, mimar, muhasebeci, yazar, rehber vb.) yer aldığı için bu kişilerin kültürel rollerinin diğer meslek gruplarına göre daha yüksek çıktığı söylenilebilir. Ayrıca çalışmada; davranışsal rolün katılımcıların gelirlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Mevcut çalışmadan elde edilen bulgular ile literatürde paralellik gösteren çalışmalar mevcuttur. Jonkute (2015) yaptığı çalışmada ise; tüketicilerin sürdürülebilir tüketim davranışlarının cinsiyet, eğitim, aile durumu, az sayıdaki çocuk sayısı, ikamet yeri ve gelirlerinden etkilendiğini belirtmiştir. Karakaş & Şengün (2017) çalışmalarında, serbest meslek sahiplerinin turizmin sosyal açıdan katkılarına yönelik algısının diğer meslek gruptakilerine göre yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Çınarlı ve Ay (2018) tarafından yapılan çalışmada; katılımcıların cinsiyetine göre çevresel etkiler hariç, sürdürülebilir turizm ve alt boyutlarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği; erkeklerin sürdürülebilir turizm algısının kadınlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda çalışmalarında, bireylerin aylık gelir durumuna göre sürdürülebilir turizm algısında farklılık olmadığını belirtmişlerdir. Karaca (2018) çalışmasında; sürdürülebilir tüketim davranışının cinsiyet, yaş, eğitim, gelir ve meslek türüne göre farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Coşkuner Aktaş ve Çiçek (2019) ise, sürdürülebilir tüketim davranışı sergileme

düzeyinin yaşça daha büyük olanların kendilerinden daha genç olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Tüketicileri yeşil ürünler satın almaya ve çevre dostu bir yaşam tarzı benimsemeye teşvik edecek stratejiler geliştirilmelidir.
- Turistlerin ve yerel halkın çevreye karşı duyarlılık ve özen konusunda eğitilebilir.
- Turizmin sağladığı faydaların yerel topluluklarla paylaşılabilir. Böylece insanların bilinç düzeyi artabilir.

Mevcut çalışmanın kısa bir zaman dilimi içinde gerçekleştirilmiş olması ve verilerin çevrimiçi elde edilmesi kısıtları olarak sayılabilir. Bu nedenle elde edilen sonuçlar tüm evrene genellenemeyeceği ifade edilebilir. Aynı zamanda örnekleme kadını katılımcılar çoğunluktadır. Gelecekteki çalışmalarda erkek örnekleme genişletilebilir. Bu çalışmada Türkiye geneli bir araştırma yapılmıştır, ileri de yapılacak çalışmalarda belirli destinasyonlara yönelik spesifik araştırmalar yapılarak destinasyonlar arası karşılaştırmalar yapılabilir. Ayrıca mevcut çalışmada VALS2 Yaşam Tarzı ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek Amerikalıların yaşam tarzı ve değerlerini yansıtan bir ölçek olduğu için Türk kültürü ve değerlerini yansıtan bir ölçekle çalışmalar yapılabilir. Gelecekte kişilik ya da güdülerin davranışsal rol üzerindeki etkisine yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ahmed, R. R., Soomro, H. A., Ali, K. ve Ali, W. (2015), "Influence of lifestyle and cultural values on impulse buying behavior", *Journal of Culture. Society and Development An International Peer-reviewed Journal*, 10, 30-38. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2656033>
- Anandan, C. ve Mohan Raj, P., & Madhu, S., A (2006), "Study of the impact of values and lifestyles (VALS) on brand loyalty with special reference to english newspapers", *Journal of Management*, 3(2), 97-112.
- Ayazlar, R.A. ve Ayazlar, G. (2016), "Resident's tourism support behaviour: The role of sustainable tourism attitude", *Enlightening Tourism A Pathmaking Journal*, 6(2), 124-149.
- Aydın, H. ve Ünal, S. (2015), "A study on the effects of the consumer lifestyles on sustainable consumption", *Inquiry*, 1(2), 133-152.
- Baltacı, F. (2020), "Turizmin sürdürülebilir gelişiminde yerel halkın davranışsal rolü, çevresel tutumu ve verdiği destek arasındaki ilişki: Alanya örneği", *Journal of Economy Culture and Society*, 63, 213-236. <https://doi.org/10.26650/JECS2020-0067>
- Bouman, T., Verschoor, M., Albers, C., Böhm, G., Fisher, S. D., Poortinga, W., Whitmarsh, L. ve Steg, L. (2020), "When worry about climate change leads to climate action: How values, worry and personal responsibility relate to various climate actions", *Global Environmental Change*, 62, 102061. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2020.102061>
- Coşkuner Aktaş, S. ve Çiçek, B. (2019), "Farklı kuşaktaki kadın ve erkeklerin sürdürülebilir tüketim davranışlarının incelenmesi", *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(4), 1957-1978.
- Çınarlı, E. ve Ay, H. M. (2018), "Sürdürülebilir turizm konusunda yerel halkın görüşlerinin belirlenmesi: Sille örneği", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 21(2), 239-250.
- Dağlı, Z. (2018), "Sürdürülebilir turizmin gelişimine yönelik yerel halkın tutumlarını incelemeye ilişkin bir araştırma: Akçakoca destinasyonu", *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 15(3), 603-619.
- Erciş, A., Ünal, S., & Polat, C. (2007), "Yaşam tarzlarının satın alma karar süreci üzerindeki rolü", *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(2), 281-311.
- Esposti, D. P., Mortara, A. ve Roberti, G. (2021), "Sharing and sustainable consumption in the era of COVID-19", *Sustainability*, 13(4), 1903. <https://doi.org/10.3390/su13041903>
- Farhud, D. D. (2017), "Life style and sustainable development", *Iran J Public Health*, 46(1), 1-3.
- Francis, K. Wandaka, J. K. M., Wamathai, A. ve Jilo, N. (2019), "The role of tour guides in promotion of sustainable tourism practices in Kenya", *Journal of Tourism and Hospitality Management*, 7(2), 40-47. <https://doi.org/10.15640/jthm.v7n2a5>
- Fusté-Forné, F. ve Nguyen, T. (2018), "Communities of practice, identity and tourism: evidence on cultural heritage preservation in world heritage sites", *Almatourism*, 9, 1-22. <https://doi.org/10.6092/issn.2036-5195/8205>
- Gupta, S. K. ve Racherla, U.S. (2018), "Interdependence among dimensions of sustainability: evidence from the Indian leather industry", *Management of Environmental Quality*, 29(3), 406-415. <https://doi.org/10.1108/MEQ-06-2017-0051>
- Gupta, S. K., Gupta, S. ve Gayathiri, S. (2018), "Pollution prevention' is the key to drive sustainability: preliminary findings from a tannery unit in India", *Management of Environmental Quality*, 29(3), 416-426. <http://dx.doi.org/10.1108/MEQ-10-2017-0124>
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018), "Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Felsefe-Yöntem-Analiz", Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Hair, J., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2010), "Multivariate data analysis", Pearson Education International.
- Jonkute, G. (2015), "The consumers' approach to sustainable consumption and production: A case study in Lithuania, environmental research", *Engineering and Management*, 71(4), 28-46. <http://dx.doi.org/10.5755/j01.ere.71.4.13642>
- Karaca, Ş. (2018), "Yaşam tarzının sürdürülebilir tüketim davranışı üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bir çalışma", *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 403-425. <https://doi.org/10.20491/isarder.2018.480>
- Karakaş, A. ve Şengün, H. İ. (2017), "Yerel halkın turizm faaliyetlerine yönelik tutumları", *Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(15), 183-202.
- Karakoç, F.Y. ve Dönmez, L. (2014), "Ölçek geliştirme çalışmalarında temel ilkeler", *Tıp Eğitimi Dünyası*, 13(40), 39-49. <https://doi.org/10.25282/te.228738>
- Khan, N. H., Nafees, M., Rahman, A.U. ve Saeed, T. (2021), "Ecodesigning for ecological sustainability" İçinde Aftab, T. & Hakeem, K. R. (Eds.), *Frontiers in plant-soil interaction molecular insights into plant adaptation* (pp.589-616), USA: Academic Press.
- Kosmopoulos, P. (2024), "The way forward for sustainable development" İçinde Kosmopoulos, P. (Eds.), *Planning and management of solar power from space* (pp. 173-189), USA: Academic Press.
- Kotler, P. ve Keller, K. L. (2006), "Marketing Management", Hungary: Academic Publisher.
- Laurett, R., Do Paço, A. M. F. ve Mainardes, E. W. (2019), "Sustainable consumer lifestyles/sustainable consumption" İçinde Leal Filho, W., Azul, A., Brandli, L., Özuyar, P., Wall, T. (Eds) *Responsible consumption and production. Encyclopedia of the UN sustainable development goals*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-71062-4_20-1.
- Ma, F. (2004), "Lifestyle segmentation of the Chinese consumer", *World Association of Research Professionals*. Erişim adresi: <https://www.warc.com/fulltext/esomar/80217.htm>, Erişim tarihi: 05.06.2024
- Maranzano, P., Ascari, R., Chiodini, P. M. ve Manzi, G. (2021), "Analysis of sustainability propensity of bikesharing customers using partially ordered sets methodology", *Social Indicators Research*, 157, 123-138. <https://doi.org/10.1007/s11205-020-02333-8>
- Minton, E. A., Kahle, L. R. ve Kim, C. H. (2015), "Religion and motives for sustainable behaviors: A cross-cultural comparison and contrast", *Journal of Business Research*, 68(9), 1937-1944. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2015.01.003>
- Omann, I. ve Spangenberg, J. (2002), "Assessing Social Sustainability; the Social Dimension of Sustainability in a Socio-Economic Scenario, Sustainable Europe Research Institute SERI", *Proceedings of the 7th Biennial Conference of the International Society for Ecological Economics*, Sousse, 6-9 March 2002.
- Otto, S., Kaiser, F. G. ve Arnold, O. (2014), "The critical challenge of climate change for psychology: Preventing rebound and promoting more individual irrationality", *European Psychologist*, 19, 96-106. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000182>
- Özbebek Tunç, A., Akdemir Ö., G. ve Düren, A. Z. (2012), "Çevresel farkındalık", *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 47, 227-246.
- Özgül, E. (2010), "Tüketicilerin değer yapıları, gönüllü sade yaşam tarzı ve sürdürülebilir tüketim üzerindeki etkileri", *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(2), 117-150.
- Pulungan, D. R. ve Hastina, F. (2018), "The effect of lifestyle and financial literacy on student consumptive behavior", *Jurnal Riset Sains Manajemen*, 2(3), 103-110.
- Rakic, M. ve Rakic, B. (2015), "Sustainable lifestyle marketing of individuals: The base of sustainability", *Amfiteatru Economic*, 17(40), 891-908.
- Shao, Y. L. (2002), "An exploratory examination of the impact of personal values on sport consumption preferences and behaviors: A cross cultural study" (Phd Thesis), Ohio State University, USA.

- Shutaleva, A., Martyushev, N., Nikonova, Z., Savchenko, I., Abramova, S., Lubimova, V. ve Novgorodtseva, A. (2022), "Environmental behavior of youth and sustainable development", Sustainability, 14, 250. <https://doi.org/10.3390/su14010250>
- Soydan, S. B. ve Samur, A. (2017), "Validity and reliability study of environmental awareness and attitude scale for preschool children", International Electronic Journal of Environmental Education, 7, 78-97.
- Sönmez Karapınar, E. ve Karaca, Ş., (2022), "Bilişsel değerler ve yeşil dışsal motivasyonun çevresel tutuma etkisinin incelenmesi", Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 13(2), 550-569.
- Straughan, R. D. ve Robert, J. A. (1999), "Environmental segmentation alternatives: A look at green consumer behavior in the new millennium", Journal of Consumer Marketing, 16(6), 558-575.
- Sun, Y., Luo, B., Wang, S. ve Fang, W. (2021), "What you see is meaningful: Does green advertising change the intentions of consumers to purchase eco-labeled products?", Business Strategy and the Environment, 30(1), 694-704. <https://doi.org/10.1002/bse.2648>
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013), "Using Multivariate Statistics", Boston: Pearson.
- Urbatsch, R. ve Wang, Y. (2021), "Are religious individuals against renewables? Exploring religious beliefs and support for government investment in energy transitions in the United States", Energy Research and Social Science, 81, 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2021.102283>
- Yahya, W. K., Musa, N. D. ve Hashim, N. H. (2015), "Environmentally friendly consumer behavior: Comparison between consumers married with children and married with no children", 2nd CHREST International Conference, 95-104.
- Yılmaz, V., Çelik, H. E. ve Yağizer, C. (2009), "Çevresel duyarlılık ve çevresel davranışın ekolojik ürün satın alma davranışına etkilerinin yapısal eşitlik modeliyle araştırılması", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(2), 1-14.
- Zahra, D. R. ve Anoraga, P. (2021), "The influence of lifestyle, financial literacy, and social demographics on consumptive behavior", The Journal of Asian Finance, Economics and Business, 8(2), 1033-1041. <https://doi.org/10.13106/jafeb.2021.vol8.no2.1033>
- Zimmer, M. R., Stafford, T. M. ve Stafferd, M. R. (1994), "Green issues: Dimensions of environmental concern", Journal of Business Research, 30(1), 63-74.